

II МІЖНАРОДНІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ ПАМ'ЯТІ КОСТЯНТИНА ФЕДОРОВИЧА ПОПОВИЧА

Олександр Головко

20 грудня 2013 року в муніципальній Бібліотеці української літератури та культури імені Лесі Українки м. Кишинєва (Молдова) відбулися II Міжнародні наукові читання пам'яті Костянтина Федоровича Поповича «Актуальні питання історії, мови та культури українців Молдови та молдован України». Нагадаємо, що перше зібрання науковців-україністів, очільників українських громад Молдови і «майстрів пера» для вшанування пам'яті видатного українського й молдовського фольклориста, письменника, публіциста та літературознавця відбулося 7 червня 2012 року, і відтоді подібні зустрічі стали щорічними.

Місце проведення Читань обрано не випадково, оскільки згадана Бібліотека понад 20 років є авторитетним літературним та просвітницьким осередком духовного збагачення українців Молдови. Захід було відкрито презентацією україномовної друкованої продукції в Молдові. Окрасою і центральним елементом виставки стало 16-томне видання наукової, літературної та публіцистичної спадщини К. Поповича, а також окремі його праці з фольклористики, літературознавства та художні твори.

До складу оргкомітету цього наукового заходу увійшли директор Інституту культурної спадщини Академії наук Молдови доктор габілітований історії О. Левицький, завідувач сектору етнології українців доктор історії, конференціар В. Кожухар, старший науковий співробітник сектору, доктор педагогіки, конференціар К. Кожухар та старший науковий співробітник, доктор історії В. Дам'ян. У Читаннях взяли участь представники Посольства України на чолі з Надзвичайним і Повноважним Послом України в Республіці Молдова академіком Сергієм Івановичем Пирожковим, члени етнокультурних організацій українців Молдови, у тому числі: голова Української

громади Микола Олійник, президент Союзу українців Світлана Мислицька, президент Благодійного фонду українських художників і народних майстрів «Відродження» Євген Осередчук, а також науковці з Молдови та України, письменники, співробітники Бібліотеки імені Лесі Українки.

Учасників заходу привітали організатори. Зокрема, В. Кожухар — завідувач сектору етнології українців, голова Громади ім. Петра Могили, учень і послідовник К. Поповича — у вступному слові зазначив, що Костянтин Федорович був першим українцем, який розпочав планомірне вивчення другої за чисельністю етнічної групи на теренах Молдови. Виявом багатогранного таланту науковця та письменника назвав презентоване 16-томне видання Посол С. Пирожков, розповівши, що в рамках реалізації Бюджетної програми Посольство України закупило 14 таких примірників для подальшої передачі навчальним закладам Молдови та Придністров'я. На думку С. Мислицької, К. Попович був єдиним письменником, який писав українською мовою у радянській Молдові, в умовах, коли це було небезпечним. Заступник директора Інституту культурної спадщини доктор габілітований мистецтвознавства К. Спину підкреслив внесок академіка в дослідження творчості великого румунського поета М. Емінеску, у вивчення українсько-молдовсько-російських фольклорних та літературних зв'язків. Окрім цього, прозвучали вітання учасникам зібрання від генерального директора Бюро між-етнічних відносин О. Білякової, президента Національно-культурної асоціації молдован України А. Фетеску, президента Одеської регіональної Спілки журналістів України Ю. Роботіна, директора Бібліотеки імені Лесі Українки Л. Барбу та ін.

Три з восьми доповідей на пленарному засіданні були присвячені осмисленню внеску видатного українського вченого Республіки Молдова К. Поповича.

У своєму виступі доктор психології Інституту культурної спадщини Ірина Кауненко проаналізувала результати етносоціологічного дослідження серед української молоді Молдови. Під час розгляду проблеми етнічної ідентичності зазначеної вікової групи було наведено дані обстежень 2006 та 2013 років. Зі слів дослідниці, українці віком 18–25 років нині переносять етнічний компонент на індивідуальний рівень, що є тривожним симптомом закриття групи. Окрім проблем української меншини в іноетнічному середовищі, доктор політології вищезгаданого Інституту Йон Домініке зосередив увагу на молдовській меншині на теренах України. Він, зокрема, дорікав, що наукове співтовариство Молдови ігнорує молдован с. Крутояровка (Молдова, Молдовка, Ведень) Одеської області.

Після невеликої перерви на каву програмою Читань було передбачено два секційних засідання за напрямками «Етнологія. Історія. Мистецтво» та «Фольклор. Етнологія. Етністика. Лінгводидактика». Серед учасників були представники як молдовських (Національний музей етнографії та природничої історії, Інститут історії, держави і права АН Молдови, Державний університет ім. А. Руссо у Бельцах), так і українських освітніх та наукових осередків (Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, Інститут народознавства НАН України, Чернівецький, Одеський національні та Уманський державний університети). Оскільки зібрання мало очно-заочний формат, то не всі заявлені доповідачі були присутні; деякі подали тексти статей до передбаченого збірника матеріалів.

На першій секції було обговорено питання україно-молдовських міжетнічних взаємовпливів у просторі пограниччя, наголошено на спільних рисах в окремих виявах етнокультури (наприклад, календарній, весільній та похоронно-поминальній обрядовостях, житловому будівництві), проаналізовано історичні зв'язки, зокрема життя Руксандри Хмельницької та політично-шлюбний союз між родинами Хмельницьких та Лупулів, повідомлено про умови створення Молдовської автономної республіки у складі радянської України у зв'язку з наближенням 90-ї річниці цієї події.

Під час роботи другої секції основна увага зосереджувалася на фольклорних записках та матеріалах досліджень етнологів, у тому числі і проблемах інтерференції місцевих говірок в українських і молдовських селах з компактним та дисперсним проживанням українців; обговорювалися проблеми лінгводидактики, методичні рекомендації щодо вдосконалення курикулумів (навчальних програм) з рідної мови для навчальних закладів Молдови. Цікавою з огляду на сучасні асиміляційні процеси в умовах іноетнічного середовища є доповідь фольклориста Віктора Панька про українські народні пісні молдовського с. Петруня Глодянського району. Як зауважує дослідник, с. Петруня, засноване в 1920-х роках переселенцями з Хотинщини, нині сприймається як типово молдовське поселення. Молоді люди, незважаючи на своє українське походження, не знають мови і виконують колядки та щедрівки, обряд «Маланку», не розуміючи їхнього змісту.

Група дослідниць з Бельцького університету здійснила обстеження лінгвосемантичних зв'язків та інтерференцій у мовленні українців Північної Молдови. Також було зазначено, що методисти повинні враховувати різні відтінки значень між поняттями в українській та російській мовах. У доповідях Людмили Чолану та Катерини Кожухар було здійснено літературознавчий аналіз образу Молдови у бессарабському циклі творів М. Коцюбинського та румунських запозичень у художній спадщині К. Поповича.

Окрім доповідей присутніх учасників, актуальні напрями українознавчих досліджень були представлені й у матеріалах дослідників, які взяли участь заочно. Серед заявлених тем варти уваги є ті, що пов'язані з вивченням

етнокультурних взаємовпливів українців та молдован, зокрема у традиційній будівельній термінології, весільній і поховально-поминальній обрядовостях населення, звичаях «маланкування», у побутуванні фольклорного танцю на півночі Молдови. Окремі науковці торкнулися проблем міжетнічних шлюбів, аналізу явища політичного русинства, а також деструктивного впливу сусідніх країн як факторів руйнування ідентичності українців Республіки.

На пленарному засіданні був присутній Сергій Іванов, член Одеської обласної організації Спілки письменників України. Він виголосив результати Загальнонаціонального конкурсу «Українська мова — мова єднання», що проходив у 2012 році в Одесі, і вручив нагороди його переможцям. Так, підручник для 3-го класу з рідної мови та літературного читання для шкіл Молдови [Кожухар К., Нікітченко А., Люшнівська А. Українська мова і літературне читання / за наук. ред. К. Кожухар. — Кишинів, 2012. — 304 с.] виборов перше місце в номінації «Первоцвіт». Третє місце в номінації «На видноті всього світу» здобув радіожурнал «Відродження» Національної телерадіокомпанії Молдови (редакто-

ри програми — Віктор і Катерина Кожухарі). Пані Катерина за рішенням Експертної ради Міжнародної іміджевої програми «Лідери ХХІ століття» була також відзначена дипломом та почесною нагородою «Свята Софія» за внесок у розбудову українського шкільництва, науки та культури на теренах Республіки Молдова. Як бачимо, справа К. Поповича з популяризації українства в Молдові переходить у руки гідних її продовжувачів.

Таким чином, II Міжнародні наукові читання пам'яті К. Поповича стали помітною подією у сфері україністики в Республіці Молдова. Розпочавшись з ушанування пам'яті видатного вченого, письменника та публіциста, наукове зібрання згуртувало навколо себе достойних послідовників його справи — істориків, етнологів, фольклористів, лінгвістів та літературознавців, які в сучасних умовах займаються вивченням актуальних проблем української меншини в Молдові та молдовської в Україні. У травні 2014 року українська спільнота в Молдові планує провести наступні Читання, приурочені до 90-річчя від дня народження К. Поповича, тож запрошуємо українську громадськість та академічну науку взяти активну участь у цьому заході.